

Jaarverslag 2023

Centrum voor Lokaal Bestuur

Den Haag

Maart 2024

Inhoudsopgave:

Inleiding	blz. 3
Het CLB in 2023	blz. 4
• Leden	blz. 4
• Doel	blz. 5
• Begroting	blz. 5
• Bestuur	blz. 5
• Medewerkers	blz. 6
Uitvoering jaarprogramma 2023	blz. 6
Activiteiten 2023	blz. 6
• (Onderzoeks)projecten	blz. 7
• Inhoudelijke instrumenten	blz. 8
• Scholing en inhoudelijke bijeenkomsten	blz. 9
• Netwerken	blz. 10
• Advies	blz. 11
• Kommer en kwel	blz. 11
• Communicatie	blz. 11
• Overige activiteiten	blz. 13
Activiteitenoverzicht	blz. 14
Bijlage 1: Toelichting op de capaciteit	blz. 19

Inleiding

2023 was onder andere het jaar van de Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen. De bijzondere uitkomst, met als grote winnaar de BBB, zorgde voor andere verhoudingen in het middenbestuur én in de Eerste Kamer. De positie van de PvdA bleef redelijk stabiel, de deelname aan het provinciale bestuur liep terug van twaalf naar acht provincies. In de waterschappen zien we een iets ander beeld, daar was juist sprake van een kleine uitbreiding van de deelname van de PvdA aan de dagelijkse besturen.

De val van het kabinet in de zomer '23 had grote impact, ook voor de andere bestuurslagen. Ondanks dat er weinig onderwerpen controversieel zijn geworden, liggen de grote opgaven op het gebied van de aanpak van de woningnood, het klimaat, de energietransitie, aanpak van de stikstof en de piekbelasters, de uitvoeringsagenda jeugd etc. vooral stil.

De uitslag van de verkiezingen in het najaar is voor onze partij ingewikkeld. De samenwerking met GroenLinks heeft geleid tot een winst van acht zetels, en tegelijkertijd is de winst op rechts dermate groot, dat dit de vreugde over onze winst overschaduwet. Kijk je verder naar de uitslag dan zie je daarin dat de kloof tussen aangehaakt en afgehaakt Nederland, zoals beschreven in het onderzoek van Josse de Voogd en René Cuperus, zich nog scherper manifesteert. Voor ons een belangrijke reden om het project afgehaakt Nederland, gestart in 2022 en waarin we willen komen tot een handelingsperspectief voor onze politici, voort te zetten.

2023 was ook het jaar waarin we afscheid hebben genomen van onze voorzitter Leen Verbeek. De eerste voorzitter van het zelfstandige CLB. Een rol die hij met veel plezier heeft vervuld. Met het uitspreken van de Wibautlezing waarin hij zijn ervaringen in de Raad van Europa en het lokale bestuur in Oekraïne – land in oorlog – in verbinding bracht met zijn ideeën over een horizontale overheid. Een overheid waarin de bestuurslagen op basis van gelijkwaardigheid samenwerken in plaats van de huidige situatie waar het rijk de decentrale overheidslagen toch vooral als haar uitvoeringsorganisaties beschouwt. Paul Depla, burgemeester van Breda, is tijdens de ALV benoemd tot de nieuwe voorzitter van de CLB.

De samenwerking met het partijbureau en partijbestuur is in 2023 verwoord in een 'samenwerkingsagenda' op het gebied van scouten en opleiden en kommer en kwel. Deze agenda en de uitgangspunten voor de samenwerking tussen CLB en partijbureau zijn vastgesteld in beide besturen. Het CLB behoudt haar zelfstandige positie als erkende neveninstelling van de PvdA met de huidige doelstelling en de daarbij horende opdrachten. De afspraken rondom de verdeling van de inkomsten vanuit de afdrachten worden gecontinueerd. De samenwerkingsagenda loopt tot 1 januari 2027. In 2024 zal het CLB haar huisvesting onderbrengen bij het partijbureau in Den Haag.

Het CLB in 2023

Leden

Per 31 december 2023 telde het CLB in totaal 1203 leden. Dit aantal is als volgt onder te verdelen:

	2010	31-12-2014	31-12-2018	31-12-2021	31-12-2022	21-12-2023
Leden gebiedsgerichte commissies ^{1,2}	139	37	43	41	44	43
DB-leden, incl. voorzitters	25	12				
Raadsleden	1372	924	688	657	675	662
Wethouders	243	142	115	115	134	130
Burgemeesters, incl. waarnemend	112	92	75	66	63	50
Statenleden	110	104	61	53	53	48
Gedeputeerden	20	14	6	12	12	8
CdK's	3	3	2	3	3	3
Waterschappen, AB en DB	60	57	49	49	48	55
Buitengewone leden	42	136	209	205	217	212
Totaal	2112	1521	1248	1201	1249	1203

Trend in het ledenaantal

Het ledenaantal is in 2023 iets gedaald ten opzichte van 2022. Na de Provinciale Statenverkiezingen nam het aantal Statenleden iets af. Ook zitten we in minder provincies in de coalitie, waardoor het aantal gedeputeerden afnam. In de waterschappen kregen we na de verkiezingen juist iets meer vertegenwoordigers. Bij de burgemeesters is een aanzienlijke daling te zien.

¹ Voorheen deelgemeenten

² In 2018 zijn in Amsterdam en Rotterdam de gebiedsgerichte commissies opgeheven. In Amsterdam is daarvoor een model van verlengd bestuur teruggekomen, in Rotterdam een hybride model van wijkraden.

Doel van het CLB

De vereniging stelt zich ten doel de sociaaldemocratische beginselen in gemeenten, gebiedscommissies, provincies, waterschappen en andere regionale publiekrechtelijke lichamen te bevorderen.

Begroting CLB

Het CLB wordt bekostigd uit een deel van de aanvullende contributies van 3% van de PvdA-leden met een politiek inkomen op lokaal, regionaal of provinciaal niveau. 1,4% van het totale politiek inkomen is beschikbaar voor het CLB. Het CLB draagt bij aan het op orde houden van de ledengegevens van de CLB-leden en de aanpak van contributie-achterstanden. In 2022 heeft het CLB-bestuur de uitspraak over de minimale bezetting van het CLB herbevestigd en in relatie daarmee een besluit genomen over hoe om te gaan met de reserves van het CLB.

Het CLB wordt alleen bekostigd uit een deel van de afdrachten. In 2023 heeft het partijbestuur aangekondigd de contributieregeling te willen herzien en meer in lijn te willen brengen met de contributieregeling van GroenLinks. Het CLB heeft hierover een advies aan het partijbestuur uitgebracht en inmiddels is het voorstel voor de herziene contributieregeling op de belangrijke onderdelen inhoudelijk aangepast. De inwerkingtreding van de nieuwe regeling wordt gekoppeld met de nieuwe mandaatperiodes van de verschillende bestuurslagen.

Bestuur

Het CLB heeft een bestuur bestaande uit zeven leden en twee adviserende leden. Het bestuur van het CLB bestond eind 2023 uit de volgende personen:

<i>Functie</i>	<i>Naam</i>	<i>Functie</i>	<i>Vanaf</i>	<i>Einde</i>
Voorzitter	Leen Verbeek	Commissaris der Koning Flevoland	2009	Dec 2023
Voorzitter	Paul Depla	Burgemeester Breda	Dec 2023	
Penningmeester CLB	Yusuf Celik	Wethouder Tilburg	2015	
Lid	Constantijn Jansen op de Haar	Burgemeester Kapelle	2017	
Lid	Ralph van Hertum	Fractievoorzitter Zeeland	2016	
Lid	Wanda Ottens	Fractievoorzitter Heerenveen	2021	
Lid	Wilma de Boer-Leijnsma	Statenlid Utrecht	2021	

Piv voorzitter	Joyce Langenacker	Burgemeester Ouder-Amstel	2021	
Lid	Jacqueline Kalk	Secretaris en directeur	2010	
Adviserend lid PB	Roos Vermeij	Portefeuillehouder partijbestuur - CLB	2022	

Het CLB-bestuur heeft in 2023 meerdere keren vergaderd. Op 9 december 2023 werd de Algemene Ledenvergadering gehouden.

Medewerkers

Het CLB wordt ondersteund door een kleine professionele staf bestaande uit:

- Jacqueline Kalk, directeur/secretaris, in dienst vanaf 1 januari 2010 (1 fte)
- Jan Erik Keman, communicatie en eindredacteur *Lokaal Bestuur*, in dienst vanaf 1 augustus 2016, uit dienst per 1 oktober 2023 (1 fte)
- Sofie Kuilman, allround medewerker, in dienst vanaf 15 oktober 2018 (1 fte)
- Gert-Jan Leerink, in dienst vanaf 1 september 2022, projectmedewerker 20 uur per week
- Marianne Kock, in dienst vanaf 1 september 2022, uit dienst per 15 april 2023, projectmedewerker 12 uur per week
- Evelyne Lammerding, communicatie en eindredacteur *Lokaal Bestuur*, in dienst vanaf 1 oktober 2023 (1 fte)

Het CLB werkt met een vaste formatie van 3 fte (secretaris, eindredacteur en allround medewerker). In 2023 heeft Jan Erik Keman het CLB verlaten om aan de slag te gaan bij de FNV. De ontstane vacature konden we direct invullen met de aanstelling van Evelyne Lammerding. De projectmedewerker Gert-Jan Leerink is inmiddels in vaste dienst van het CLB en belast met de projectleiding 'afgehaakt Nederland' en de voorbereiding op een project in 2026/2027 rondom het 125-jarig bestaan van het CLB.

Activiteiten 2023

Onderzoek

Het CLB voert elk jaar grotere en kleinere onderzoeken uit om informatie te verzamelen rondom bepaalde thema's en/of om bijeenkomsten te evalueren. De bevindingen van de onderzoeken worden waar mogelijk en interessant gepubliceerd in de nieuwsbrief *Lokaal Bestuur*. Naar aanleiding van de bevindingen in de onderzoeken kunnen er politieke instrumenten worden ontwikkeld.

Minimaregelingen

In 2023 deden we onderzoek naar de uitvoering van de minimaregelingen door gemeenten. We hebben 132 gemeenten onderzocht, verdeeld over de G4, de G40, de M50 en de P10, aangevuld met enkele kleine (plattelands)gemeenten. In het onderzoek hebben we gekeken naar de aard en de omvang van de regelingen, de doelgroepen van de regelingen, de relatie met de politieke

samenstelling van het bestuur, de gemiddelde grootte van de gemeente en het gemiddelde inkomen van de gemeente. De eerste bevindingen hebben we in zogenaamde ronde tafelgesprekken voorgelegd aan wethouders en de portefeuillehouder in de Tweede Kamer. Op basis van de bevindingen hebben we in samenspraak met de klankbordgroep die het onderzoek begeleidde, aanbevelingen opgesteld voor onze lokale en landelijke vertegenwoordigers. De resultaten zijn gepubliceerd [op onze website](#), in de nieuwsbrief, in S&D en in de Helling van GroenLinks.

Verkiezingen

In 2023 mochten we twee keer naar de stembus. De Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen (maart) en de daaropvolgende coalitieonderhandelingen zijn in een reeks artikelen in *Lokaal Bestuur* uitgebreid geanalyseerd. Ook na de Tweede Kamerverkiezingen (november) maakten we een (cijfermatige) analyse van de uitslag.

Onderzoek Afgehaakt Nederland

Het verschijnen van de Atlas van Afgehaakt Nederland van Josse de Voogd en René Cuperus twee jaar geleden had en heeft impact. De Atlas verbeeldt de mate van afgehaakt zijn van inwoners, van de instituties en van de overheid. De Atlas zoomt in op het grote onbehagen in onze samenleving: je onbegrepen voelen en onverschillig worden. Het was voor een groep bestuurders uit zowel de PvdA als GroenLinks aanleiding om te starten met het onderzoeksproject Afgehaakt Nederland, met als centrale vraag: hoe herstellen we vanuit onze basis in de wijken, dorpen en steden de relatie met mensen die we zijn kwijtgeraakt? En tot welk handelingsperspectief kan dit leiden voor onze volksvertegenwoordigers en bestuurders?

In overleg met de ingestelde projectgroep en Josse de Voogd zijn drie gebieden uitgezocht waar we beter zijn gaan kijken naar de ontwikkelingen zoals beschreven in de Atlas, te weten Noord Groningen, de Achterhoek en Tilburg-Helmond. We zijn tijdens tientallen werkbezoeken het gesprek aangegaan met sleutelfiguren en via hen hebben we plekken, initiatieven en bewoners opgezocht die we zelf niet zo snel gevonden zouden hebben. Ook zijn we in gesprek gegaan met de bestuurders in deze gebieden. Van deze werkbezoeken zijn [reportages](#) gemaakt.

De lessen die we hebben opgehaald zijn talrijk. Van veel zou je kunnen zeggen dat we het al wisten, zoals: praat met mensen en niet over mensen, stop met de projectencarrousel, investeer langdurig en meerjarig, zorg dat er ook in dunner bevolkte gebieden een basisniveau aan voorzieningen aanwezig blijft zodat alles niet alleen maar minder wordt. Neem mensen serieus, werk op basis van vertrouwen, laat initiatieven in de handen van mensen en neem het niet over. Tegelijkertijd zien we in die gebieden ook hele krachtige ontwikkelingen: initiatieven die gerund worden door de mensen zelf, soms met een heel klein beetje ondersteuning, soms helemaal zonder. Ze passen vaak niet in de aanbestedingsregels, maar zijn belangrijk voor de gemeenschap en maken het verschil. We hebben ook ontdekt dat niet alleen een deel van onze bevolking, maar ook een deel van onze bestuurders dreigt af te haken. Zij geven aan zich niet meer in verbinding te voelen met de 'rest van bestuurlijk Nederland'. 'Wie luistert er nu naar een wethouder van een kleine gemeente uit de Achterhoek die ook nog met een Achterhoeks accent praat?'

Komend jaar werken we door op basis van de belangrijkste lessen die we hebben geleerd: benoem waar het schuurt, deel goede plannen die voor iedereen werken, en ga op zoek naar intermediairs

die kunnen helpen bij het leggen van de verbinding. Want, hoewel we het contact met veel mensen vrijwel geheel zijn kwijtgeraakt, is het goede nieuws dat we zelden meer dan twee handdrukken van elkaar verwijderd zijn. De kunst is deze intermediairs op te sporen en optimaal te benutten.

CLB 125 jaar

Eind 2026 is het 125 jaar geleden dat een groep sociaaldemocratische raadsleden het besluit nam om de voorganger van het CLB op te richten. Dat willen we niet ongemerkt voorbij laten gaan. Afgelopen jaar hebben we de eerste stappen gezet om dit jubileum op passende wijze te kunnen vieren.

Inhoudelijke instrumenten

Schriftelijke vragen en moties

Op het besloten gedeelte van de website van het CLB is de motiedatabank te vinden. Hierin kunnen leden hun eigen moties, amendementen en schriftelijke vragen uploaden en die van andere leden zien en downloaden.

Om de motiebank actueel te houden, volgt het CLB verschillende gemeenten, provincies en waterschappen. Als daar relevante moties worden ingediend, plaatsen we die in de motiebank. Ook ontwikkelt het CLB voorbeeld-politieke instrumenten, op verzoek van onze leden, van de Tweede Kamer of als we daar zelf aanleiding toe zien. Dit hebben we gedaan op onder andere de volgende onderwerpen:

- Asielopvang: aan de slag met nood- en reguliere opvang om de druk op Ter Apel te verminderen (motie);
- Instellen doelgroepenverordening (motie);
- Prijs-kwaliteitverhouding in de doelgroepenverordening (motie);
- Minimumloon van €14 per uur ook bij aanbestedingen (motie);
- Openbreken cao SW (motie);
- Verhuurvergunning voor reguliere woonruimte (motie);
- Gemeentelijke meldpunt ongewenst verhuurgedrag (motie);
- Paal en perk aan winsten jeugdzorgaanbieders (motie);
- Zorgcowboys in jeugdzorg een halt toeroepen (motie);
- Kleinschalige asielopvang (schriftelijke vragen).

Handreikingen

Het CLB heeft door de jaren heen diverse handreikingen gepubliceerd over verschillende onderwerpen. In de handreikingen wordt een schets gegeven van de wetgeving op het onderwerp, de (decentrale) mogelijkheden en een beeld van recente ontwikkelingen. Ter illustratie worden er voorbeelden gegeven die PvdA-proof zijn. Daarnaast staan er voorbeeld-politiek instrumenten in de handreikingen, zodat raadsleden zelf aan de slag kunnen. De handreikingen worden altijd geschreven met input van onze leden en experts uit het vakgebied waar de handreiking over gaat.

In 2023 verschenen nieuwe handreikingen over jeugdzorg en over onderhandelen voor lijsttrekkers en hun medeonderhandelaars. Daarnaast werd de handreiking wonen van een update voorzien.

Scholing en inhoudelijke bijeenkomsten

Scholing voor alle CLB'ers

Scholing voor onze volksvertegenwoordigers en politici is verankerd in de interne bereidverklaring van de PvdA. Uitgangspunt is dat er voor elke functie een adequaat scholingsprogramma of een programma van netwerkbijeenkomsten is. Politieke scholing is van wezenlijk belang voor elke politieke partij. Deze scholing wordt ontwikkeld vanuit het ideologische gedachtengoed van de sociaaldemocratie. Welke waarden zijn voor ons leidend? En hoe pas je die toe in de dagelijkse praktijk van onze politici? De inhoud wordt zoveel mogelijk met ervaringsdeskundigen ontwikkeld. Daar ligt ook de gedachte aan ten grondslag, dat het in onze partij vanzelfsprekend hoort te zijn dat je kennis deelt. Actuele ontwikkelingen zijn net als het vergroten van vaardigheden en werken aan het PvdA-profiel een standaard onderdeel van de scholingsactiviteiten. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van het scholingsaanbod aan de (aspirant) CLB-leden ligt bij het CLB. Het CLB neemt deel aan relevante overleggen over politieke vorming met de andere politieke partijen.

Staten- en waterschapsleergang

Voor alle nieuwe Statenleden, waterschappers en commissieleden organiseerden we in de maanden na de verkiezingen een tweedaagse leergang. Tijdens de leergang leerden deelnemers meer over hoe politiek er in de waterschappen en provincies uitziet en hoe je politieke instrumenten gebruikt. Daarnaast kwamen de onderdelen integriteit en ondermijning aan bod. Ook volgden de deelnemers een debattraining.

Debattrainingen

De debattrainingen met Peter van Heemst vormen een vaste waarde in het aanbod van het CLB. In 2023 werd er op verzoek van een aantal fracties een training georganiseerd specifiek gericht op het omgaan met lokale- en populistische partijen.

Regionale bijeenkomsten

Op verzoek van raadsleden in Friesland, Drenthe en Groningen organiseerden we een regionale bijeenkomst voor de raads- en commissieleden in deze provincies, de van waarde dag. Het doel van de bijeenkomst was tweeledig. Enerzijds stond het vertalen van de sociaaldemocratische waarden naar het werken in de raad en bij de toepassing van het politieke handwerk centraal. Anderzijds was een doel het opbouwen van een netwerk van partijgenoten.

Praktische workshops

In 2023 organiseerde het CLB verschillende praktische workshops. Dit zijn korte sessies waarbij raads- en Statenleden praktische informatie ophalen die ze direct in hun gemeente of provincie kunnen gebruiken. Onderwerpen waren bijvoorbeeld het minimabeleid en de begroting.

Financiën

In deze vijfdaagse masterclass worden raadsleden opgeleid tot dé financieel specialist van hun fractie. Dit was de tweede editie van deze masterclass in deze raadsperiode.

Vragenuur

Het vragenuur werd in 2022 geïntroduceerd. Na een korte inleiding door een expert op een bepaald onderwerp, kunnen deelnemers een uur lang vragen stellen en van gedachten wisselen met de expert en met elkaar. In 2023 waren er vragenuren over de nieuwe huurwetten, de huisvesting van statushouders, kwijtscheldingsbeleid en basisbanen.

Oriëntatiebijeenkomsten burgemeesterschap

Voor partijgenoten met interesse in het burgemeesterschap organiseerden we een serie van twee oriëntatiebijeenkomsten. Tijdens deze bijeenkomsten kregen deelnemers handvatten mee om de afweging te maken of het al dan niet iets voor hen is, informatie over de procedures, de competenties, openbare orde en veiligheid en integriteit/weerbaar bestuur.

Wethouderstrainingen

Voor de wethouders organiseerden we drie regionale bijeenkomsten, waarbij de centrale vraag was: hoe blijf je herkenbaar als wethouder, wat wil je bereiken en hoe maak je hiervan je eigen verhaal. Voor wethouders is het lastig om ruimte te vinden in hun agenda voor dit type scholingsbijeenkomsten die vaak meer dan een dagdeel beslaan. In 2024 ontwikkelen we een nieuwe opzet.

Intervisie en coaching

Intervisiegroepen zijn een standaardonderdeel van de ondersteuning voor wethouders en raadsleden. Deze worden aangeboden na de eerste 100 dagen, en zoveel mogelijk regionaal ingericht. Bij de eerste bijeenkomst bestaat de mogelijkheid die te doen met een trainer. De werkwijze voor de intervisiegroepen is zodanig dat deze direct en zelfstandig aan de slag kunnen. Individuele coaching behoort eveneens tot de mogelijkheden. Het CLB verzorgt in dat geval de matching tussen coachee en de coach.

Netwerken

Net als in voorgaande jaren vinden veel van onze activiteiten plaats binnen netwerken. Deze kunnen functioneel zijn – zoals voor burgemeesters, gedeputeerden of waterschappers – of inhoudelijk – bijvoorbeeld woordvoerders natuur & landbouw of jeugd – of regionaal. De netwerken komen, afhankelijk van hun eigen behoefte, met regelmaat of incidenteel bij elkaar. Deze netwerken hebben eigen appgroepen, waarin ook de vertegenwoordigers uit de Kamers zijn aangesloten.

Daarnaast zijn er specifieke netwerken, zoals de scoutgroep van burgemeesters die leden ondersteunt in hun aspiraties voor het burgemeesterschap. Ook de fractievoorzitters van de G40 vormen een eigen netwerk.

Advies

Het CLB wordt regelmatig door leden benaderd met vragen over het openbaar bestuur en het bedrijven van politiek in de verschillende bestuurslagen. Dit kunnen inhoudelijke vragen, procedurele vragen, praktische vragen of vragen over integriteit zijn. Deze vragen worden direct voorzien van een antwoord.

Kommer en kwel

Het CLB werkt met het bestuurssecretariaat van het partijbureau aan de Kommer en kwel-aanpak. In fracties en afdelingen waar de gemoederen zo hoog zijn opgelopen dat hulp of bemiddeling nodig is, zet het CLB deskundige partijgenoten in – al dan niet in samenwerking met de gewesten – die helpen het conflict te voorkomen of op te lossen.

Communicatie

Lokaal Bestuur & redactie

Lokaal Bestuur verschijnt met een wekelijkse frequentie, met uitzondering van het zomer- en kerstreces. De nieuwsbrief verscheen 45 keer in 2024.

De 14-koppige redactie bestaat uit Jan-Erik Keman, Jacqueline Kalk, Aukelien Jellema, Betsy Wormgoor, Bjorn Rommens, Inez Flameling, Lars Kockelkoren, Marianne Poelman, Patrick van Tuijn, Maarten Divendal, Rosalie Bedijn, Wilma de Boer, Simon Deurloo, Ingrid Wolsing deel uit van de redactie. Jan Erik Keman is in oktober vervangen door Evelyne Lammerding. Anna-Lena Penninx heeft wegens drukte de redactie in het najaar verlaten.

Statistieken Lokaal Bestuur

De nieuwsbrief *Lokaal Bestuur* is populair onder de CLB-leden. Daarnaast kan iedereen die is geïnteresseerd zich als niet-lid abonneren op de nieuwsbrief. Alle 1200 CLB-leden ontvangen de nieuwsbrief. 1600 geïnteresseerden hebben zich geabonneerd op de nieuwsbrief.

Lokaal Bestuur besteedt aandacht aan maatschappelijke en politieke thema's zoals energiearmoede, werk & inkomen en duurzaamheid. Speciale aandacht is er voor verkiezingen wanneer die plaatsvinden. Met beschouwingen, analyses en columns zijn de provinciale verkiezingen van maart en de landelijke verkiezingen van november 2023 belicht. De best gelezen artikelen gaan in 2023 over de verkiezingen en onderwerpen rondom wonen. De column scoort het hele jaar door gegarandeerd goed.

Ledennieuwsbrief

Opvallend is dat direct na het zomerreces de percentages geopende mailings van nieuwsbrieven onder de leden hoog liggen. De nieuwsbrieven van 27 augustus '*Alleen forse verhoging van minimumloon zet zoden aan de dijk*' en 3 september '*Alles behalve gewone start van het politiek seizoen*' zijn door zo'n 70 procent van de leden geopend (69,9 procent op 27 augustus en 69,6 procent op 3 september).

Gemiddeld is de ledennieuwsbrief in 2023 door 60,3 procent van de ontvangers geopend. Dat is ongeveer net zoveel als in 2022 toen 59,5 procent van de leden de mailing opende.

Het gemiddelde percentage clicks onder de leden ligt in 2023 op 11,1 procent. De nieuwsbrief *'Lokaal Bestuur: Ook Caroline wordt gegijzeld door de boer'* van 26 maart heeft met 19,5 procent de hoogste clickrate. Het best aangeklikte artikel van 2023 onder CLB-leden is de analyse van de Provinciale Verkiezingen. Het artikel verscheen in de nieuwsbrief van 9 juli onder de kop *'Analyse formatie PS'* en scoort een clickrate van 54,5 procent.

Wanneer de nieuwsbrief een column heeft, haalt deze steevast het hoogste percentage clicks van de editie. Het artikel *'Snelle toegang tot spoedeisende hulp steeds meer onder druk'* behaalde een clickrate van 2,0 procent en is daarmee het minst gelezen stuk van het jaar. Het verscheen in de nieuwsbrief van 28 mei in de rubriek *Uit de Kamer*.

Niet-ledennieuwsbrief

Onder de niet-leden ligt het openingspercentage van de nieuwsbrief gemiddeld op 47,5 procent. Het gemiddelde percentage clicks onder hen is 5,9 procent (47,1 procent in 2022). Ook onder de niet-leden is de nieuwsbrief van 27 augustus het meest geopend: 56,7 procent opende *'Lokaal Bestuur: Alleen forse verhoging van minimumloon zet zoden aan de dijk'*. De een na best geopende nieuwsbrief onder niet-leden is de editie van 8 oktober (*'Lokaal Bestuur: Fietsveiligheid in het geding'*).

Websitebezoeken

De website heeft 24.000 gebruikers ontvangen in 2023. De top vijf van pagina's met de meeste weergaven bestaan uit de Homepage (3761), Inloggen voor leden (2990), Motiebank (2503), Artikelen (1897) en Agenda (1373).

De artikelen over de cao binnen de SW-bedrijven, het naderende ravijnjaar 2026 en de reflectie van Aboutaleb, Moorman en Marcouch op de Tweede Kamerverkiezingen zijn de drie vaakst weergegeven artikelen. Het aantal weergaven ligt op respectievelijk 852, 705 en 506.

Websitebezoekers lezen soms ook artikelen die voor 2023 zijn verschenen terug. Voor het artikel *'Onderhandelingsresultaten per provincie'* uit 2019 bijvoorbeeld verbleef de websitebezoeker in 2023 nog 4,47 minuten op de pagina. De hoogste betrokkenheidsduur ging naar *'Met alleen klimaatadaptatie gaan we de droogte niet oplossen'*. De lezer verbleef gemiddeld 10,13 minuten op deze pagina.

Nieuwe website

In 2023 is besloten de website te vernieuwen om deze aantrekkelijker en overzichtelijker te maken voor de lezer. Bureau Max ontwikkelt en bouwt de nieuwe site. De huidige website kent het onderscheid in een openbaar deel en een besloten deel. Het besloten gedeelte is niet altijd even gebruiksvriendelijk en verdwijnt daarom op de nieuwe website. Om de ledenlijst op een praktische en eenvoudige manier in stand te houden, wordt een koppeling met mijnPvdA gemaakt.

Overige activiteiten

Databank wethouders

Het CLB beheert de databank voor kandidaat-wethouders en andere politieke functies van de PvdA. Vertrokken bestuurders worden actief benaderd voor opname in deze pool.

Burgemeesters

Binnen het CLB functioneert een burgemeesterswerkgroep o.l.v. Marieke Moorman die meedenkt over de inhoud en organisatie van de burgemeestersdag en bijeenkomst met de Tweede Kamerfractie. Deze groep is voor alle vragen – inclusief scouting – rondom het burgemeesterschap het eerste aanspreekpunt.

Overleggen bestuurdersverenigingen en ministerie van Binnenlandse Zaken

De bestuurdersverenigingen komen twee keer per jaar bijeen om ervaringen uit te wisselen en gezamenlijk op te trekken bij de discussies over de toekomst van het binnenlands bestuur, scholing en de positie van de belangenverenigingen en politieke partijen.

Netwerk weerbaar bestuur

Het CLB participeert in het netwerk weerbaar bestuur dat zich richt op de vergroting van de weerbaarheid van het openbaar bestuur, politici en ambtenaren in relatie tot criminaliteit, ondermijning en integriteit. Het netwerk valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Overige overleggen binnen de PvdA

- Het CLB participeerde in het directeurenoverleg partijbureau en neveninstellingen
- De plaatsvervangend voorzitter van het CLB was adviserend lid van het partijbestuur
- Het CLB participeerde in de landelijke werkgroep scholing
- Het CLB nam deel aan op onderwerp ingerichte overleggen, zoals rondom de linkse samenwerking.

Activiteitenoverzicht 2023

Netwerk	Bijeenkomsten uitgevoerd	Omvang doelgroep	Bereik	Doelstelling	Resultaat
Statenleden	Appgroepen en netwerk-bijeenkomsten	Statenleden (totaal 48)	Ca. 45	Kennis delen en ervaringen uitwisselen. Ontwikkeling relevante instrumenten (moties, schr. vragen). Afstemming met Kamerleden.	Het grootste deel van de Statenleden neemt deel aan één of meerdere appgroepen, waarin actief informatie wordt uitgewisseld. Daarnaast vond de Statenleergang plaats en was er een netwerkbijeenkomst voor de woordvoerders natuur en landbouw en voor de fractievoorzitters.
Wethouders	Appgroepen	Wethouders (totaal ca. 130)	Ca. 120	Kennis delen en ervaringen uitwisselen. Afstemming met Kamerleden.	Het merendeel van de wethouders neemt deel aan één of meerdere appgroepen. Deze worden actief gebruikt om met elkaar te sparren en ervaringen uit te wisselen.
Wethouders	Bijeenkomsten	Wethouders (totaal ca. 130)	Ca. 50	Kennis delen en ervaringen uitwisselen. Afstemming met Kamerleden. Persoonlijke ontwikkeling.	Dit jaar waren er diverse fysieke en digitale bijeenkomsten voor wethouders, o.a. een werkbezoek aan Jeugdbescherming Brabant, een netwerkbijeenkomst met afstemming met de TK over financiën en over wonen.
Fractievoorzitters G40	Appgroep en netwerkbijeenkomsten	Fractievoorzitters G4, G40	Ca. 35	Ervaringen en strategie uitwisselen, informatie delen.	Het netwerk fractievoorzitters G40 komt regelmatig digitaal bij elkaar om werkafspraken te maken, inhoudelijke thema's te bespreken en ervaringen uit te wisselen.

Gedeputeerden	Bijeenkomsten	12, na verkiezingen 8	12, na verkiezingen 8	Ervaringen en strategie uitwisselen, informatie delen. Afstemming met Kamerleden.	De PvdA gedeputeerden zijn digitaal bijeen gekomen. Daarnaast was er een diner met alle nieuwe en oude gedeputeerden.
Waterschappers	Netwerkbijeenkomsten	Leden van de waterschapbesturen (AB en DB)	Variërend van 15 tot 30 deelnemers per bijeenkomst.	Kennis delen en ervaringen uitwisselen, toegankelijk maken <i>best practices</i> , ontwikkeling van het rode gezicht in het waterschapsbestuur. Afstemming met Kamerleden.	De waterschappers hebben een appgroep waar actief gebruik van wordt gemaakt. In 2023 vond de Waterschapsleergang plaats en was er een netwerkbijeenkomst in Utrecht.
Appgroepen		Verschillend	Verschillend	Kennis delen en ervaringen uitwisselen, snel kunnen schakelen op actuele onderwerpen	De appgroepen zijn zeer divers. Deze kunnen per functie of portefeuille worden ingericht. Ook kunnen appgroepen rond een Kamerlid worden ingericht om snel te kunnen schakelen. Deze appgroepen hebben een deel van de functie van de netwerken overgenomen.
Project afgehaakt	Twee digitale bijeenkomsten projectgroep, drie regionale digitale bijeenkomsten,	Projectgroep (voortrekkers en lokale politici van PvdA en GL), CLB-leden, PvdA-leden en GL-politici	30 (projectgroep) en CLB-leden	Een handelingsperspectief voor PvdA- en GL-bestuurders en politici maken over de in de in de <i>Atlas van Afgehaakt Nederland</i> geschetste problematiek	In 2023 werden in drie regio's tweedaagse onderzoeksdagen georganiseerd in het kader van het project afgehaakt. De resultaten zijn digitaal besproken met bestuurders uit de regio. Daarnaast kwam de projectgroep digitaal bijeen.
Onderzoek minimaregelingen	Zes bijeenkomsten	Klankbordgroep, alle raadsleden en wethouders	Ca. 10 per bijeenkomst	Onderzoek naar de toegankelijkheid en bereik van minimaregelingen in de gemeenten en aanbevelingen om dit te verbeteren.	Het onderzoek naar de minimaregelingen werd begeleid door een klankbordgroep. Het CLB kwam twee keer bijeen met de groep. Daarnaast waren er vier digitale rondetafelgesprekken om de bevindingen uit het onderzoek te bespreken met raadsleden en wethouders.

Burgemeestersdag	Twee keer per jaar	Burgemeesters en CdK's (totaal 50)	Ca. 25 per bijeenkomst	Netwerken, ervaringen uitwisselen, verdieping op relevante thema's.	De burgemeesters kwamen dit jaar twee keer bij elkaar: in juni voor het diner met de TK- en EK-fractie in Den Haag, in september tijdens de burgemeestersdag op locatie in Deurne.
Festival van het Binnenlands Bestuur	Eens per twee jaar	Alle CLB leden	80	Tweejaarlijkse Festivaldag van het CLB met ruimte voor netwerken, informatie delen en ervaringen uitwisselen.	Na een door corona sobere editie in 2021, vond het Festival dit jaar weer in volle glorie plaats. De Wibautlezing werd verzorgd door Leen Verbeek, die tijdens deze dag tevens afscheid nam als voorzitter van het CLB. Het middagedeelte stond in het kader van het project afgehaakt.
ALV	Eens per jaar	Alle CLB leden	15	Jaarlijkse Algemene Ledenvergadering.	De ALV vond plaats tijdens het Festival van het Binnenlands Bestuur.
Masterclass financiën	Vijf bijeenkomsten	Raadsleden	40	Masterclass financiën voor raadsleden	Masterclass voor raadsleden. Tijdens vijf bijeenkomsten onder leiding van Arie Teeuw werden deze raadsleden opgeleid tot de financieel specialist van hun fractie. Vanwege het grote aantal deelnemers is de groep in tweeën gesplitst.
Praktische workshops	Meerdere workshops	Raads- en commissieleden	Ca. 20 per bijeenkomst	Kennis delen en opdoen, ervaringen uitwisselen.	In 2023 waren er verschillende praktische workshops, o.a. over minimabeleid, de woondeals en de begroting.
Vragenuur	Eén bijeenkomst	Raads- en commissieleden	Ca. 25 per bijeenkomst	Kennis en inspiratie opdoen	In 2023 waren er vragenuren over kwijtschelding, basisbanen, huisvesting van statushouders en de nieuwe huurwetten.

Debatteren	Eén bijeenkomst	Raads- en commissieleden	15	Oefenen met omgaan met populistische partijen	Op aanvraag organiseerde het CLB een training over omgaan met populistische partijen.
Staten- en waterschapsleergang	Twee bijeenkomsten	Nieuwe Statenleden en waterschappers	20 deelnemers	Nieuwe Statenleden en waterschappers helpen een vliegende start te maken	Tijdens deze tweedaagse leergang kregen nieuwe Statenleden en waterschappers handvatten mee om een vliegende start te maken. Ze oefenden met politieke instrumenten en debatteren en leerden meer over ondermijning en integriteit.
Oriëntatiebijeenkomst burgemeesterschap	Twee bijeenkomsten	Partijgenoten die het burgemeesterschap overwegen	10 deelnemers	Partijgenoten die het burgemeesterschap overwegen handvatten bieden om de keuze te maken of het wat voor hen is	Tijdens twee digitale bijeenkomsten (één in 2023, één in 2024) gingen de deelnemers in gesprek over het burgemeesterschap, welke competenties hiervoor nodig zijn etc.
Op maat training	Vraagafhankelijk	CLB-leden	Diverse fracties	Fracties door een op maat training op weg helpen met het fractiewerk, de onderlinge samenwerking en externe profilering.	Verschillende fracties hebben gebruikt gemaakt van dit (digitale) aanbod.
Bestuursvergadering	Drie keer	CLB-bestuursleden			Het CLB-bestuur vergaderde drie keer in 2023.
Lokaal Bestuur	45 online edities	CLB-leden, landelijke PvdA-volksvertegenwoordigers, PvdA-partijbureau, landelijke media en losse abonnees	Alle CLB leden, Kamerleden en medewerkers Partijbureau en zo'n 1500 losse abonnees	Informeren van lezers over activiteiten van het CLB, (politieke) ontwikkelingen in het lokaal bestuur (gemeente, provincie, waterschap), gevolgen van landelijke maatregelen voor lokaal bestuur en agenderen van urgente sociaaldemocratische kwesties.	<i>Lokaal Bestuur</i> verschijnt wekelijks, behalve in het zomer- en het kerstreces.

Redactievergadering Lokaal Bestuur	Vier per jaar Appgroep	Negen redactieleden (alle bestuurslagen vertegenwoordigd)	N.v.t.	Inhoudelijke bespreking van afgelopen edities, ideeënitwisseling over nieuwe artikelen en koers van de nieuwsbrief <i>Lokaal Bestuur</i> .	De redactie kwam in 2023 vier keer digitaal bij elkaar.
------------------------------------	---------------------------	---	--------	--	---

Bijlage 1: Toelichting op de capaciteit:

- 1 fte heeft bij de PvdA een omvang van 35 uur. In 2023 waren er 3 fte het hele jaar in dienst. Dit komt neer op $(3 \times 35 \text{ uur}) \times 52 \text{ weken} = 5.460 \text{ uur}$. Daarnaast was er één projectmedewerker in dienst, die aanvankelijk 12 uur per week werkte, daarna 16 en tot slot 20. In totaal was de projectmedewerker 1.268 uur beschikbaar. De tweede projectmedewerker was 12 uur per week beschikbaar en ging op 16 april uit dienst. Daarmee komt het beschikbaar aantal uren van deze medewerker uit op 180. Totaal aantal beschikbare uren: $5.460 + 1.268 + 180 = 6.908$
- Op deze bruto-uren wordt het aantal vakantie- en verlofuren in mindering gebracht. 1 fte heeft 175 uur vakantierecht. In 2023 zijn er acht feestdagen³ = 56 uur. Op het aantal bruto-uren wordt daarom de vakantie-uren in mindering gebracht: $(3 \times 175 \text{ uur}) + 93 + 24$ (vakantie-uren projectmedewerkers) = 642 uur totaal. Daarnaast worden de feestdagen in mindering gebracht en $3 \times 56 \text{ uur} = 168 \text{ uur}$. Bij elkaar opgeteld maakt dit een totale mindering van 786 uur op het bruto aantal uren.
- De dagen tussen kerst en oud en nieuw zijn verplicht vrij, voor rekening van de werkgever (cao-afspraken). In 2023 betrof dit drie dagen. Dat komt neer op een totaal aantal uren van $3 \times 21 \text{ uur} = 63 \text{ uur}$ (voltijds medewerkers) + 14 uur (projectmedewerker) = 77 uur.

Dit betekent dat er 6.021 uur beschikbaar was voor de uitvoering van het CLB-werkplan 2023.

De realisatie:

Activiteit	Planning 2023	Realisatie 2023
Eindredactie <i>Lokaal Bestuur</i> en inhoud	900	667
Artikelen inhoudelijk		215,5
Website (communicatie en onderhoud)		478,5
Netwerken, inclusief wethouders en burgemeesters	900	411,5
Advies	100	115,5
Werkgroepen en projecten	900	68
Intern overleg PvdA (SGS, direct. ov., VZ)	100	126,5
Intern overleg CLB	200	429
Bestuur	100	85,5
Actualiteit/ad hoc activiteiten	500	205

³ Te weten: nieuwjaarsdag (zondag), Tweede Paasdag, Koningsdag, Dag van de Arbeid, Bevrijdingsdag, Hemelvaart en Tweede Pinksterdag, Eerste- en Tweede Kerstdag.

Scholing	1000	500
Festival		167,5
Onderzoek	360	1242
Ledenadministratie	150	69
Secretariaat	300	246
Alg leiding		101,5
Kommer en kwel	100	60,5
Subtotaal	5810	5188,5
Ziek		257
Verlof	642	538
Buitengewoon verlof		257
Feestdagen	168	182
Subtotaal	810	1234
Totaal	6620	6422,5⁴

---

⁴ De afwijking in het aantal gerealiseerde uren t.o.v. het aantal beschikbare uren komt o.a. door het meenemen van verlofuren van 2022 naar 2023. Dit is geboekt als 'buitengewoon verlof'.